

Ewa Wójtowicz
Bogusław Książek

Uprawnienia korzystającego konsumenta w razie wad przedmiotu leasingu

1. Wprowadzenie

Wprowadzenie ustawą z dnia 26 lipca 2000 r. regulacji dotyczącej umowy leasingu do kodeksu cywilnego rozwiązało wiele problemów, które istniały, gdy umowa ta funkcjonowała jako umowa nienazwana¹. Umowa występowała w praktyce w profesjonalnym obrocie gospodarczym, a korzystającym był zwykle przedsiębiorca². Mimo uregulowania umowy leasingu w kodeksie cywilnym pozostały pewne kwestie, które nadal budzą kontrowersje.

Ustawodawca zdecydował się uregulować umowę leasingu jako tzw. umowę jednostronnie profesjonalną, gdyż zgodnie z definicją zawartą

¹ Na temat leasingu przed jego unormowaniem w kodeksie cywilnym por. m.in.: M. Gmytrasiewicz, K. Szczepański, *Leasing w Polsce*, Warszawa 1992; J. Jacyzyn, *Leasing kontenerów jako nowy typ umowy*, Studia Cywilistyczne 1988, t. XXXIV; K. Korzan, *Prawne ograniczenia umowy leasingu*, Monitor Prawniczy 1994, nr 9, s. 257-260; K. Kruczałak, *Leasing i jego gospodarcze zastosowanie*, Gdańsk 1996; J. Marciniuk, *Umowa leasingu i jej zastosowanie w handlu zagranicznym*, Warszawa 1982; J. Poczobut, *Umowa leasingu w prawie krajowym i międzynarodowym*, Warszawa 1996; P. Podrecki, *Leasing*, Kraków 1993; M. Serwatka, M. Keller, *Umowa leasingu mienia stanowiącego własność Skarbu Państwa*, Palestra 1996, nr 9-10; L. Stecki, *Leasing*, Toruń 1999.

² Por. J. Broł, *Umowa leasingu – umową nazwaną*, Rzeczpospolita z 9 grudnia 2000 r., nr 262.

w art. 709¹ k.c. jedynie finansujący musi występować w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, natomiast korzystający nie musi już być przedsiębiorcą. Wskazuje się, że działalność leasingowa nie może być sporadyczna, podejmowana okazjnie; powinna być stała, prowadzona w sposób zorganizowany i ciągły, nie musi być ona natomiast działalnością wyłączną³.

Głównym sensem ekonomicznym tej umowy jest umożliwienie przedsiębiorcom korzystania ze środków technicznych przez czas zbliżony do okresu ich używalności (jak przy leasingu finansowym) lub przez okres krótszy (jak przy leasingu operacyjnym). Przy czym przedsiębiorcy ci z różnych względów niekoniecznie są zainteresowani nabywaniem tych środków na własność.

Zastosowana w kodeksie cywilnym konstrukcja mieści w sobie także te sytuacje, w których korzystający nie jest przedsiębiorcą lub wprawdzie jest przedsiębiorcą, ale umowę leasingu zawiera poza prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą. Krótko mówiąc, w obecnym stanie prawnym każdy (o ile dysponuje zdolnością prawną) może występować w roli korzystającego⁴. Zresztą, jeszcze przed wprowadzeniem regulacji dotyczącej umowy leasingu do kodeksu cywilnego pojawiały się głosy dopuszczające zawieranie tego typu umów z konsumentami⁵.

Finansujący – jak wskazuje na to sama nazwa tej strony umowy – finansuje nabycie rzeczy od zbywcy. Korzystającemu – w klasycznym modelu leasingu – zależy na tym, by uzyskać możliwość używania dóbr koniecznych do prowadzenia działalności gospodarczej. Konsument natomiast zawierać będzie umowę leasingu w innym celu niż prowadzenie działalności gospodarczej⁶.

Wśród zawieranych w praktyce umów zdarzają się też takie, które mają charakter kontraktów konsumenckich. Dotyczy to w szczególności umów leasingu samochodów osobowych, które w ostatnim czasie coraz

³ Por. J. Broł, *Umowa leasingu według kodeksu cywilnego*, Przegląd Podatkowy 2001, nr 6, s. 7; J. Poczobut, *Umowa leasingu*, Warszawa 2002, s. 28; M. Stypański, *Leasing – wreszcie nazwany*, Biuletyn Bankowy 2001, nr 1, s. 25.

⁴ Por. J. Broł, *Umowa leasingu według...*, s. 7; M. Stypański, *Leasing...*, s. 25.

⁵ Tak P. Bielski, *Dopuszczalność umowy leasingu przedsiębiorstwa w prawie polskim*, Rejent 1998, nr 3, s. 78.

⁶ Por. także *Firmy leasingowe przygotowują oferty dla klientów indywidualnych*, Gazeta Prawna z 4 maja 2007 r., nr 86.

częściej pojawiają się w obrocie. Konsekwencją tego jest zainteresowanie cywilistów oraz specjalistów z zakresu prawa podatkowego⁷ tym szczególnym modelem leasingu. Świadczenie leasingodawcy może być przy tym rozbudowane o dodatkowe usługi dla korzystającego, jak np. zarządzanie likwidacją szkód, serwis i dostarczenie pojazdu zastępczego. Umowy konstruowane są także na zasadzie tzw. leasingu odnawialnego, gdzie uzgodnione raty odpowiadają utracie wartości samochodu w okresie jego użytkowania, co znacznie obniża ich wysokość w stosunku do innych rodzajów leasingu. Po upływie ustalonego okresu korzystający może albo oddać samochód i wziąć w leasing nowy, albo po raz kolejny wyleasingować ten sam pojazd lub też wykupić go za kwotę odpowiadającą jego wartości rynkowej.

Tego typu złożona struktura umowy leasingu zawieranej z konsumentem prowokuje do pytania, czy i jakie będą odmienności w sytuacji prawnej stron umowy leasingu, gdy korzystającym będzie konsument – a więc osoba, która zawarła umowę niezwiązaną bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Jednym z zagadnień, jakie pojawiają się przy okazji takich rozważań, jest ustalenie właściwego reżimu prawnego dla realizacji przez korzystającego jego uprawnień w razie wady czy też niezgodności z umową przedmiotu leasingu. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy elementem umowy leasingu jest przeniesienie własności rzeczy na korzystającego. Innymi słowy, konieczna jest odpowiedź na pytanie, czy korzystający jest chroniony ogólnymi przepisami regulującymi instytucję rękojmi w kodeksie cywilnym, czy też zastosowanie znajdują przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie kodeksu cywilnego⁸ (dalej: ustawy o sprzedaży konsumenckiej). Regulacja ustawowa różnicuje bowiem uprawnienia, jakie przysłu-

⁷ Por. stanowisko Urzędu Skarbowego Warszawa Targówek z 21 grudnia 2003 r., nr US-37/ZDD/6A/DF/415/36/2004, według którego przepisy prawa podatkowego nie nakazują dotychczasowemu korzystającemu wykupienia przedmiotu leasingu na potrzeby działalności gospodarczej; jeżeli umowa leasingu była zawarta z osobą fizyczną jako przedsiębiorcą, to przeniesienie własności rzeczy bez zamiaru wprowadzenia dotychczasowego przedmiotu leasingu do ewidencji środków trwałych związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą skutkowałby osiągnięciem nieodpłatnych świadczeń.

⁸ Dz.U. z 2002 r. Nr 141, poz. 1176 ze zm.

gują kupującemu względem sprzedawcy, w zależności od przedmiotu umowy sprzedaży oraz od statusu prawnego kupującego.

Przedmiotem umowy leasingu może być „rzecz”, zarówno zatem rzecz ruchoma, jak i nieruchomości. W odniesieniu do nieruchomości kodeks cywilny przyznaje uprawnienia z tytułu rękojmi. W przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych możemy mieć do czynienia z dwoma reżimami odpowiedzialności sprzedawcy – kodeksowym reżimem rękojmi (art. 556-art. 581 k.c.) oraz odpowiedzialnością z tytułu niezgodności towaru z umową zgodnie z ustawą o sprzedaży konsumenckiej. Katalog uprawnień w ramach tych dwóch reżimów odpowiedzialności jest w zasadzie taki sam – kupujący może domagać się naprawy, wymiany rzeczy, obniżenia ceny lub odstąpić od umowy.

Odmienności w sposobie ukształtowania pozycji stron sprawiają, że to, według jakiej regulacji będziemy oceniać obowiązki sprzedawcy, ma zasadnicze znaczenie. Podstawowymi różnicami jest wprowadzenie sekwencyjności uprawnień konsumenta, domniemania istnienia niezgodności towaru z umową w razie ujawnienia się jego wadliwości w okresie sześciu miesięcy od dnia zawarcia umowy, różne okresy, w których kupujący powinien dokonać tzw. reklamacji, czyli zawiadomienia sprzedającego o wadach lub niezgodności towaru z umową. Różny jest także termin, w jakim sprzedawca odpowiada wobec kupującego – w ustawie o sprzedaży konsumenckiej sprzedawca odpowiada za niezgodność towaru z umową w razie jej stwierdzenia w terminie dwóch lat od wydania towaru kupującemu (poza wyjątkami dotyczącymi rzeczy używanych – art. 10 ustawy). Natomiast uprawnienia z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy ruchomej wygasają już po upływie roku – poza przypadkami podstępnego zatajenia wady przez sprzedawcę (art. 568 § 1 k.c.).

Różnice te sprawiają, że nie bez znaczenia jest to, czy korzystający będzie wykonywał uprawnienia przyznane mu w kodeksie cywilnym, czy w ustawie o sprzedaży konsumenckiej.

Ustawa o sprzedaży konsumenckiej stosowana jest do dokonywanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedaży rzeczy ruchomej osobie fizycznej, która nabywa tę rzecz w celu niezwiązanym z działalnością zawodową lub gospodarczą. Jest to tzw. towar konsumpcyjny (art. 1 ust. 1 ustawy). Ponadto, na mocy szczególnych odesłań ustawę o sprzedaży konsumenckiej stosuje się do innych jeszcze umów, o ile są one zawierane

przez osoby fizyczne, działające w celu niezwiązanym z ich działalnością gospodarczą lub zawodową z kontrahentami będącymi przedsiębiorcami. Do umów tych należą: umowa dostawy (art. 605¹ k.c.), umowa o dzieło (art. 627¹ k.c.), umowa sprzedaży komisowej (art. 770¹ k.c.). Jest to konsekwencją szerokiego ujęcia sprzedaży w ustawie, odwołującego się do jej ekonomicznego celu. Ustawa polska implementuje dyrektywę nr 99/44⁹, która za sprzedaż uznaje także umowę o dostawę dóbr konsumpcyjnych, które mają dopiero zostać wytworzone lub wyprodukowane (art. 1 ust. 4 dyrektywy), dotyczy to także sytuacji, gdy powstają one z materiałów dostarczanych przez konsumenta (art. 2 ust. 3 dyrektywy). Istotne jest więc przeznaczenie towaru, który nabywany ma być w celach konsumpcyjnych, nie ma natomiast znaczenia własność materiałów, z których towar powstaje¹⁰. Celem gospodarczym umów sprzedaży *sensu largo* jest przeniesienie własności rzeczy na konsumenta. Pojawiły się zresztą wątpliwości co do tego, czy w odniesieniu do umowy o dzieło ustawa obejmuje tylko przypadki wytwarzania nowych rzeczy, czy również usługi, w ramach których dokonywana jest obróbka, przeróbka czy naprawa rzeczy¹¹.

Dostrzec można pewne podobieństwo umowy leasingu zawieranej przez konsumenta z profesjonalistą, gdy jej przedmiotem jest rzecz ruchoma, a cel konsumenta jest niezwiązany z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, do umowy sprzedaży konsumenckiej oraz innych umów, do których stosuje się ustawę. W szczególności dotyczy to sytuacji, gdy w umowie leasingu zamieszczono zobowiązanie do przeniesienia własności przedmiotu leasingu po upływie terminu, na jaki zawarto umowę, czy też postanowienie o przejściu własności przedmiotu leasingu po tym terminie.

Naszym zdaniem problem uprawnień korzystającego w razie wad przedmiotu leasingu należy rozważyć w dwóch płaszczyznach.

Pierwszą są uprawnienia korzystającego w czasie trwania umowy leasingu związane z wadami przedmiotu leasingu. Dodatkowo konieczna jest odpowiedź na pytanie, czy w przypadku leasingu konsumenckiego

⁹ Dyrektywa Nr 99/44/WE z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych oraz związanych z tym gwarancji (Dz.Urz. WE L 171/12).

¹⁰ Por. Cz. Żuławska, *Uwagi o „europeizacji” prawa umów*, KPP 2001, nr 2, s. 236 i nast.

¹¹ Por. R. Stefanicki, *Ochrona konsumenta w świetle ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*, Warszawa 2006, s. 63 oraz powołana tam literatura.

do uprawnień korzystającego zastosowanie znajdują przepisy o sprzedaży konsumenckiej.

Drugą z płaszczyzn problemu jest charakter uprawnień korzystającego przysługujących mu względem finansującego, gdy umowa leasingu zawiera roszczenie o przeniesienie własności rzeczy na podstawie art. 709¹⁶ k.c., a rzecz ta posiada wady, czy też jest niezgodna z umową.

2. Uprawnienia korzystającego z tytułu wady rzeczy w czasie trwania umowy leasingu

Uprawnienia korzystającego z tytułu wady rzeczy w czasie trwania umowy leasingu zostały uregulowane w kodeksie cywilnym w sposób szczególny.

Finansujący nie odpowiada wobec korzystającego za wady fizyczne i prawne rzeczy, chyba że wady te powstały na skutek okoliczności, za które finansujący ponosi odpowiedzialność. Postanowienia umowne mniej korzystne dla korzystającego są nieważne, co nie wyklucza postanowień rozszerzających ochronę korzystającego. W przypadku, gdy korzystanie z rzeczy jest utrudnione, korzystający może żądać odpowiedniego obniżenia swego świadczenia pieniężnego (art. 709¹⁷ k.c. w zw. z art. 664 § 1 k.c.). Jeżeli natomiast korzystanie z rzeczy jest niemożliwe, a finansujący wady nie usunął, korzystającemu przysługuje uprawnienie do wypowiedzenia umowy leasingu ze skutkiem natychmiastowym.

W czasie umowy leasingu za pozostałe wady odpowiedzialność względem korzystającego ponosi zbywca. Zgodnie z art. 709⁸ § 2 k.c., z chwilą zawarcia przez finansującego umowy ze zbywcą z mocy ustawy przechodzą na korzystającego uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące finansującemu względem zbywcy z wyjątkiem uprawnienia do odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą.

Powyższa regulacja jest problematyczna w zakresie ustalenia właściwego momentu przejścia przysługujących względem zbywcy uprawnień. Jak słusznie zwracano uwagę w literaturze, chwila zawarcia umowy leasingu nie zawsze będzie tożsama z chwilą wejścia tej umowy w życie, ponadto przejść mogłyby jedynie uprawnienia już istniejące¹². Pojawiły się

¹² Por. M. Paździan, *Kodeksowe unormowanie umowy leasingu*, Rejent 2002, nr 5, s. 27 i nast.

także głosy utożsamiające moment przejścia uprawnień na korzystającego z momentem wydania rzeczy¹³.

Finansujący powinien wydać korzystającemu rzecz w takim stanie, w jakim znajdowała się ona w chwili wydania finansującemu przez zbywcę, nie odpowiada on przy tym wobec korzystającego za przydatność rzeczy do umówionego użytku.

Korzystający może żądać odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wad fizycznych lub prawnych rzeczy, jeżeli uprawnienie finansującego do odstąpienia wynika z przepisów prawa lub umowy ze zbywcą. Bez zgłoszenia żądania przez korzystającego finansujący nie może odstąpić od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy. W razie odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy umowa leasingu wygasa. Finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz umowy ze zbywcą.

Finansujący jest zobowiązany wydać korzystającemu odpis dokumentu gwarancyjnego co do jakości rzeczy, otrzymanego od zbywcy lub producenta. W przypadku, gdy dokument ten jest dokumentem na okaziciela, uprawnienia przysługujące w ramach gwarancji przechodzą na korzystającego wraz z jego wydaniem. Jeżeli jest to gwarancja imienna, do przejścia uprawnień gwarancyjnych niezbędna jest umowa cesji¹⁴.

W zakresie stosunku wiążącego strony umowy leasingu w czasie jego trwania nie można w ogóle mówić o sprzedaży między nimi, a więc także o stosowaniu ustawy o sprzedaży konsumenckiej. Nie można odnosić tej sytuacji również do zastrzeżenia w umowie leasingu tzw. opcji zakupu, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

W rzeczywistości w ramach umowy leasingu dochodzi do zawarcia umowy sprzedaży pomiędzy zbywcą a finansującym, czyli przedsiębiorcą po stronie nabywcy. Skoro jako finansujący występuje przy umowie leasingu zawsze przedsiębiorca (zobowiązuje się nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy w zakresie swego przedsiębiorstwa), to nie będą mu

¹³ Por. T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz do kodeksu cywilnego*. Księga trzecia: *Zobowiązania*, t. II, s. 285.

¹⁴ Tamże, s. 286.

nigdy przysługiwać wobec zbywcy uprawnienia z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową, przyznane konsumentowi przez ustawę o sprzedaży konsumenckiej. Na korzystającego przechodzą natomiast uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące finansującemu wobec zbywcy uregulowane w kodeksie cywilnym. Nie mogą na korzystającego przejść uprawnienia lub obowiązki z ustawy o sprzedaży konsumenckiej, które nigdy nie przysługiwały finansującemu ani nie wiązały go.

W konsekwencji nie może być mowy o stosowaniu, nawet w drodze analogii, przepisów dotyczących sprzedaży konsumenckiej. Przepisy ustawy o sprzedaży konsumenckiej należy traktować jako *lex specialis* w stosunku do ogólnych przepisów zawartych w kodeksie cywilnym. Regulacje wyjątkowe nie powinny być zaś wykładane rozszerzająco, a więc m.in. zakres zastosowania ustawy nie może być rozszerzany na inny typ umowy, jaką jest umowa leasingu.

Korzystającemu, który nie był stroną umowy sprzedaży zawartej ze zbywcą, nie przysługiwałyby także szereg uprawnień przysługujących konsumentowi-nabywcy na podstawie ustawy o sprzedaży konsumenckiej. Dotyczy to w szczególności możliwości odstąpienia od umowy, bowiem jest to wyłączone mocą opisanego wyżej przepisu art. 709⁸ § 2 k.c.

Mimo że sytuacja korzystającego może wydawać się podobna do sytuacji prawnej konsumenta w umowie sprzedaży, to jednak jako korzystający w umowie leasingu jest on uprawniony z tytułu rękojmi przewidzianej w kodeksie cywilnym, z modyfikacją uprawnienia do odstąpienia od umowy. Przepisy ustawy o sprzedaży konsumenckiej nie mają wobec korzystającego zastosowania w jakimkolwiek zakresie w czasie trwania umowy leasingu.

3. Sytuacja prawna korzystającego, któremu przysługuje roszczenie o przeniesienie własności rzeczy

Przy stosunku prawnym leasingu mamy zawsze do czynienia z co najmniej jedną umową sprzedaży. Finansujący zobowiązuje się bowiem do nabycia rzeczy od oznaczonego zbywcy. Ze względu na profesjonalny charakter działalności finansującego, uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące mu względem zbywcy będą zawsze opierały się o odpowiedzialność rękojmią, a nie określoną w ustawie o sprzedaży konsumenckiej.

Zwyczaj może być także przysły korzystający, w takim wypadku mamy do czynienia z tzw. leasingiem zwrotnym. Poprzedni właściciel rzeczy staje się korzystającym bez przenoszenia posiadania, zatrzymując dobro inwestycyjne, z którego zamierza nadal korzystać, oraz przekształcając kapitał stały w kapitał płynny. W tym szczególnym wypadku trudno jest mówić o jakiegokolwiek odpowiedzialności finansującego wobec korzystającego z tytułu ujawnionych wad przedmiotu leasingu, chyba że strony inaczej postanowią w łączącej je umowie.

Jeżeli finansujący zobowiązał się przenieść na korzystającego własność rzeczy, to w ramach umowy leasingu pojawia się dodatkowy element skutkujący w przyszłości roszczeniem o dalsze przeniesienie własności przedmiotu leasingu. Nie stanowi on jednak *essentialia negotii* umowy leasingu¹⁵. Dla tej właśnie czynności opartej na umowie leasingu konieczne jest ustalenie właściwych przepisów dla odpowiedzialności finansującego oraz chwili, w której zaczynają one wiązać strony umowy.

Regulacja ustawowa różnicuje uprawnienia, jakie przysługują kupującemu względem sprzedawcy, w zależności od przedmiotu umowy sprzedaży oraz od statusu prawnego kupującego. Przenosząc powyższe na grunt umowy leasingu przewidującej swoistą opcję kupna po zakończeniu umowy leasingu, konieczne jest ustalenie reżimu prawnego właściciela dla tej czynności oraz podstawy odpowiedzialności finansującego.

Należy zgodzić się z poglądem T. Wiśniewskiego¹⁶, że w tym wypadku nie chodzi o „kupno” i zapłatę określonej ceny, lecz o przeniesienie własności rzeczy bez dodatkowego świadczenia. W przypadku wprowadzenia do umowy leasingu uprawnienia dla korzystającego do żądania przeniesienia własności rzeczy, nie dochodzi do niego, co do zasady, z mocy prawa lub jednostronnego oświadczenia korzystającego. Konieczne jest dodatkowe oświadczenie finansującego będącego dotychczasowym właścicielem rzeczy. Po stronie korzystającego istnieje wyłącznie roszczenie wobec finansującego o przeniesienie własności rzeczy objętej leasingiem, które w razie sprzeciwu finansującego może być realizowane w trybie art. 64 k.c.

¹⁵ Tak m.in. NSA w wyroku z 21 czerwca 1996 r., III SA 550/95, (Monitor Podatkowy 1997, nr 8, poz. 247).

¹⁶ Por. T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz...*, s. 295.

Niezależnie od tego, czy w rzeczywistości dochodzi tu do zawarcia umowy sprzedaży, czy też nie, najistotniejszą z praktycznego punktu widzenia kwestią są zasady odpowiedzialności finansującego wobec korzystającego po przeniesieniu własności rzeczy.

Naszym zdaniem do stosunku pomiędzy korzystającym a finansującym nie można stosować przepisów o sprzedaży konsumenckiej¹⁷.

Po pierwsze, przemawia za tym fakt, że w katalogu zawartym w ustawie o sprzedaży konsumenckiej nie znalazło się odesłanie nakazujące stosować jej przepisy do umowy leasingu, gdy jedną z jej stron jest konsument. Odesłania takiego brak jest także w kodeksie cywilnym. Ponadto, na wniosek taki pozwala brzmienie art. 709⁸ § 2 k.c. oraz art. 709¹ k.c. Odejście od ogólnych zasad kodeksu cywilnego wymagałoby wyraźnego wskazania w ustawie. Gdyby ustawodawca chciał, żeby ustawa o sprzedaży konsumenckiej znalazła zastosowanie do wszelkich umów, w wykonaniu których następuje przeniesienie własności rzeczy na konsumenta, inaczej określiliby jej zakres zastosowania w art. 1 ustawy¹⁸.

Po drugie, brak jest przesłanek, które pozwalałyby przyjąć, że istnieją względy funkcjonalne, wskazujące na taką potrzebę.

Jak wskazano wyżej, celem umów klasyfikowanych jako sprzedaż konsumencka w ujęciu szerokim jest przeniesienie własności rzeczy (towaru konsumpcyjnego) na konsumenta. W umowach, do których stosowane są przepisy ustawy o sprzedaży konsumenckiej, jest to cel główny. Z tego względu za pożądane uznano ujednoczenie pozycji konsumenta, który nabywa towar konsumpcyjny, bez względu na to, czy własność tego towaru będzie przenoszona na podstawie umowy sprzedaży, sprzedaży komisowej, umowy dostawy czy umowy o dzieło. Z punktu widzenia konsumenta efekt gospodarczy tych umów jest taki sam i jednakowej ochrony będzie on oczekiwał, gdy okaże się, że kupiony (dostarczony, wykonany) towar konsumpcyjny ma wady. Zupełnie inny jest cel umowy leasingu, nawet jeśli jest ona zawierana przez konsumenta. Umowa leasin-

¹⁷ Tak też M. Pecyna, *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej. Komentarz*, Kraków 2004, s. 32; odmiennie M. Pisuliński, *Sprzedaż konsumencka*, [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. J. Rajski, t. VII, Warszawa 2004, s. 172.

¹⁸ Tak w odniesieniu do *datio in solutum* dokonywanego między przedsiębiorcą a konsumentem P. Drapała, *Świadczenie w miejsce wykonania (datio in solutum)*, Państwo i Prawo 2003, nr 12, s. 28.

gu (tzw. operacyjnego) powszechnie zaliczana jest do umów o korzystanie z rzeczy lub praw, przez co zbliża się raczej do umów najmu, dzierżawy, użyczenia¹⁹. Wskazuje na to również umiejscowienie regulacji ustawowej leasingu w kodeksie cywilnym, a także nakaz odpowiedniego stosowania w szerokim zakresie przepisów o najmie, w szczególności do odpowiedzialności finansującego za wady rzeczy powstałe na skutek okoliczności, za które finansujący ponosi odpowiedzialność (art. 709¹⁷ k.c.)²⁰. Wraz z obowiązkiem wydania rzeczy korzystającemu nałożono na finansującego obowiązek przeniesienia jej własności. Może to nastąpić dopiero w razie zawarcia w umowie dodatkowego zastrzeżenia, na mocy którego po upływie oznaczonego czasu trwania leasingu korzystający może żądać przeniesienia własności rzeczy (art. 709¹⁶ k.c.). Przez cały czas trwania leasingu to finansujący pozostaje właścicielem rzeczy, co zbliżać może tę konstrukcję ewentualnie do sprzedaży z zastrzeżeniem prawa własności, z tym że w tej ostatniej umowie dla przejścia własności rzeczy nie jest konieczne złożenie dodatkowego oświadczenia woli przez sprzedawcę. Ponadto, w umowie leasingu w jej kodeksowym kształcie przejście własności rzeczy, jeśli nawet następuje, to ma miejsce zwykle po upływie okresu gospodarczej przydatności rzeczy. Nie jest oczywiście wykluczone, że strony ukształtują umowę w taki sposób, iż własność przedmiotu leasingu przejdzie na korzystającego po upływie określonego okresu bez konieczności składania przez finansującego dodatkowego oświadczenia woli²¹.

¹⁹ Por. w szczególności W. Dubis, [w:] *Komentarz do Kodeksu cywilnego*, red. E. Gniewek, t. II, s. 313 i nast., Warszawa 2004; J. Jacyszyn, R. Kujawski, *Nowe prawo gospodarcze i handlowe*, Zielona Góra 2001; J. Napierała, [w:] A. Koch, J. Napierała, *Prawo handlowe*, s. 769 i nast., Kraków 2002; A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2001; M. Pałtynowicz, M. Jakubisiak, *Cywilnoprawna charakterystyka umowa leasingu na tle przepisów kodeksu cywilnego*, Prawo Spółek 2001, nr 7-8, s. 39 i nast.; M. Paźdzan, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 450-1088*, red. K. Pietrzykowski, t. II, s. 497, Warszawa 2005; tenże, *Kodeksowe unormowanie...*; J. Poczobut, *Umowa leasingu...*, s. 52 i nast.; tenże, [w:] Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *System Prawa Prywatnego*, t. VIII, s. 231 i nast., Warszawa 2004.

²⁰ Przepis ten nakazuje stosować odpowiednio przepisy o sprzedaży na raty jedynie do zapłaty przez korzystającego rat przed terminem płatności – art. 709¹⁷ k.c. *in fine*.

²¹ Por. M. Pałtynowicz, M. Jakubisiak, *Cywilnoprawna charakterystyka...*, oraz cytowana tam literatura, a także: A.M. Niżankowska, F. Wejman, *Rękopisma za wady przy leasingu*, Transformacje Prawa Prywatnego 2000, nr 1-2. s. 133-134.

4. Uwagi końcowe

Stosowanie ustawy o sprzedaży konsumenckiej nie jest *de lege lata* możliwe na żadnym etapie wykonywania umowy leasingu. Dotyczy to tak uprawnień korzystającego w czasie trwania samej umowy leasingu, jak i jego sytuacji prawnej po przejściu własności przedmiotu leasingu z finansującego na korzystającego.

Przemawiają za tym nie tylko wskazane powyżej argumenty oparte o brak odpowiednich przepisów w kodeksie cywilnym oraz o wykładnię systemową i funkcjonalną. Także nawet daleko idąca „prowspółnotowa wykładnia” dyrektywy Nr 99/44 WE nie może prowadzić do wniosku, że konstrukcję niezgodności towaru z umową stosować należy do umów leasingu, nawet jeśli byłyby to „leasing konsumencki”. Trudno też uzasadnić ewentualną potrzebę rozciągnięcia zakresu zastosowania ustawy na leasing, którego stroną jest konsument jako korzystający. Nie przesądza tego także uwzględniona w dyrektywie możliwość przyjęcia lub utrzymania przez państwo członkowskie bardziej rygorystycznych przepisów „zgodnych z Traktatem w obszarze objętym dyrektywą, w celu zapewnienia wyższego poziomu ochrony konsumenta”.

Umowa leasingu nie mieści się wśród umów objętych dyrektywą. Ponadto należy mieć na uwadze, że traktaty europejskie poza potrzebą ochrony konsumenta mają na celu zniesienie barier w ramach rynku wewnętrznego, które utrudniałyby korzystanie z podstawowych dla tego rynku swobód. Nadmierne faworyzowanie konsumentów przez ustawodawcę może narazić państwo na zarzut naruszenia prawa wspólnotowego.

Przyjmuje się w literaturze²², że leasing jest rodzajem kredytu konsumenckiego w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim²³.

Jako odstępstwo od wyżej wskazanego wniosku natury ogólnej podać możemy jedynie sytuację, gdy to sam finansujący-przedsiębiorca jest właścicielem rzeczy, oddającym rzecz do używania lub używania i pobierania pożytków z możliwością przeniesienia jej własności po zakończeniu umowy,

²² Por. E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa 2002, s. 465; M. Schulz, *Alternatywa dla innych form kredytowania*, Rzeczpospolita z 2004 r., nr 6, s. 14.

²³ Dz.U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1081.

natomiast korzystającym jest konsument. Do czynności takiej, uregulowanej w art. 709¹⁸ k.c., przepisy o leasingu stosuje się jednak wyłącznie odpowiednio. Umowa ta nie może być traktowana jako umowa leasingu w jej kodeksowym znaczeniu. W tej konkretnej sytuacji przepisy ustawy o sprzedaży konsumenckiej mogłyby znaleźć zastosowanie.

Na marginesie warto przy tym zasygnalizować pojawiające się wątpliwości co do tego, czy reżim przewidziany przez ustawę o sprzedaży konsumenckiej, mimo dłuższego okresu odpowiedzialności sprzedawcy, jest istotnie korzystny dla konsumentów, zwłaszcza w zakresie obowiązków sprzedawcy, ze względu na pozbawienie kupującego swobody wyboru uprawnienia, z którego chce skorzystać²⁴. Wątpliwości te prowadzą do pytania o możliwość powrotu do stosowania kodeksowego reżimu rękojmi i gwarancji także do obrotu konsumenckiego²⁵, co rozwiązałoby wątpliwości, jakie przepisy należy stosować do umów, których stroną są konsumenci, w szczególności umów, które pod pewnymi względami zbliżone są do umowy sprzedaży.

²⁴ Por. E. Łętowska, *Prawo umów...*, s. 391 i nast.

²⁵ Por. Z. Radwański, *Zielona Księga. Optymalna wizja Kodeksu Cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa 2006, dostępna na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl.